

Endringer i norske aktuarers profesjon og tilhørighet

av Arne Aamodt

Arne Aamodt
arne.aamodt@klp.no

Den Norske Aktuarforening fylte nylig 100 år. Dette var jo ikke av de begivenheter som fikk mest pressedekning, men for livsforsikringsfolk kan det gi anledning til å dvele litt med hva som har skjedd med aktuarenes dominerende rolle i norske livsforsikringsselskaper. Flere har stilt spørsmålet:

”Hvor ble det egentlig av aktuarene, hva driver de egentlig med for tiden? For en mannsalder siden var de pytt og panne i norsk livsforsikring, nå er de knapt nok synlige utad.”

Lenge var aktuarvirksomhet synonymt med livsforsikringsvirksomhet, noe som illustreres av tallene i tabellen på neste side, som viser ansatt-tilhørighet blant aktuarforeningens medlemmer.

Tabellen sier også noe om endringene som har funnet sted de senere år, men det skal vi komme tilbake til senere. Man bør også være oppmerksom på at en stor del av dem som er registrert under offentlig, også arbeider med livsforsikrings- og pensjonsspørsmål.

For en mannsalder siden, ja. I Norge er en mannsalder gjerne anslått til 30 år. Vi kan gå 30 år tilbake i tiden og se på livselskapenes ledelse i 1974. Den gang var det 12 selskaper. Seks av selskapene hadde en aktuar (cand. act.) som adm. dir., fem selskaper hadde en jurist (cand. jur.) og ett selskap hadde en

sosialøkonom (cand. oecon.). Dette indikerer at aktuarene spilte en sentral rolle, men forteller ikke alt. Forvaltningskapitalen til de 6 selskapene som ble ledet av aktuarer utgjorde over 75 % av selskapenes samlede forvaltningskapital. ”Aktuarselskapene” var de 5 største pluss det syvende største. Og ikke nok med det. De ca. 90 aktuarene som arbeidet i livsforsikringsselskapene den gang, gjorde seg gjeldende på de fleste områder. Det var ganske vanlig med aktuarer som hullkort/EDB-sjefer, og man så også flere eksempler på at de var personalsjefer, informasjonssjefer og til og med akkvisisjonssjefer. Og selvsagt

Arne Aamodt er ansatt i KLP. Han har tidligere bl.a. vært ansvarshavende aktuar i Norske Liv og sjefaktuar i Norges Forsikringsforbund.

Aktuarforeningens medlemmer etter "profesjon". Prosentvis fordeling.							
År	Livsfors.	Skadefors.	Konsulent	Bank Fin. IT	Offentlig	Pensjonister	Antall
1916	70				27	3	30
1926	71				24	5	41
1946	70	5			20	4	94
1956	61	4			27	8	117
1966	52	4	1	1	28	13	135
1976	47	7	2	5	25	15	190
1986	42	10	2	7	13	26	212
1996	46	13	5	5	14	16	216
2004	41	14	17	6	12	10	242

hadde alle en ansvarshavende aktuar som var en av adm. direktørs aller nærmeste medarbeidere. Ja, selv assisterende aktuar var en høy stilling i selskapet. Enkelte selskaper hadde også såkalte fagsjefer, gjerne med resultatansvar for henholdsvis kollektiv og individuell forsikring, stort sett med aktuarer i disse stillingene. Vi skal heller ikke glemme at det var aktuarer som ledet Statens Pensjonskasse, Forsikringsrådet og Rikstrygdeverket. Så det er ikke rart at enkelte, som husker så langt tilbake i tid, mener at aktuarene var pytt og panne når det gjaldt livsforsikrings- og pensjonsspørsmål dengang.

Nå lurer kanskje leseren på om 1974 er valgt ut med omhu. Var det et spesielt år hvor det tilfeldigvis kunne settes opp en tabell som passer problemstillingen? Nei, det er ikke slik. Forfatteren av denne artikkelen kom inn i bransjen i 1967 og har ikke så mye personlig erfaring fra tiden før det. Men det kan i hvert fall bekreftes at aktuarene hadde en ganske dominerende stilling dengang, med nærmest enestående innflytelse på de beslutninger som ble tatt i fellesorganet De norske livsforsikringsselskapers forening. Og en titt i årbøker og protokoller viser at denne situasjonen hadde vært noenlunde den samme helt siden krigen. Før krigen var de også sentrale. Man ser allerede på listen over foreningens 14 stiftere i 1904 at dette var folk som var sentrale personer i livsforsikringsselskapene. Flere var adm. dir., mens tre var professorer hvis inter-

esse for saken skyldtes at de var styremedlemmer i ett eller flere selskaper. De øvrige hadde også sentrale roller i selskapene. "Storhetstiden" varte altså ganske lenge. Men når tok den slutt? For den er definitivt slutt. I 2004 er det 6 norske livsforsikringsselskaper. Ingen av disse har en aktuar som adm. dir. Og ser en på organisasjonskartene, er det lite som tyder på at det er noen aktuarer som øver noen særlig innflytelse i den daglige ledelse. Selvsagt har alle en ansvarshavende aktuar som selskapet er avhengig av gjør en god jobb på sitt område, men innflytelse på selskapets strategiske beslutninger og policy; neppe. Ifølge aktuarforskriften har aktuaren bl.a. ansvaret for at selskapet blir drevet på en forsikrings-teknisk ansvarlig måte, beregning av forsikringsfond, fordeling av kostnader, tap, inntekter og fond m.v., fordeling av overskudd samt premiefastsetting. Ikke noe småtteri, men tross alt oppgaver som utføres i henhold til fastsatte regler.

Det er mange årsaker til denne forandringen, som selvsagt kom litt suksessivt. Her skal vi se på noen av dem.

Hvordan var det før?

Livsforsikring var betraktet som et fag, og til dels sosialvirksomhet. Alt dreiet seg om å beregne riktig, det være seg premier, overskudd, bonus eller garanterte tillegg. Arbeidet med tariffing foregikk i fellesskap gjennom

Foreningen av de norske livsforsikringselskapers aktuarer. Gjennom komitéutredninger, drøftelser og avstemninger ble det utarbeidet innstillinger til De norske livsforsikringselskapers forening. Forslagene ble som regel vedtatt. Det lå da også solid kunnskap bak, i form av felles selskapsundersøkelser om dødelighet, uførhet og omkostninger. Når endringer måtte gjøres, tok man den tid man trengte for å finne den beste løsning.

Livsforsikring ble av mange betraktet som kjedelig. Personer som ikke hadde sin interesse i å holde styr på hvor mye midler selskapene trengte for å innfri sine fremtidige forpliktelser, eller for å bidra til at hver enkelt utbetaling skulle være av riktig ("rettferdig") størrelse, hadde liten interesse av å søke seg til livsforsikring. Riktignok var det slik at etter livsforsikringens natur måtte det legges opp tildels store fond som skulle forvaltes. Men her gjaldt båndleggingsregler, og til tider også plasseringsplikt, som gjorde at handlingsfriheten var svært begrenset. Forvaltningen ble oftest ivaretatt av jurister som syntes det var en tilfredstillende oppgave å påse at lover og regler på området ble fulgt. Livsforsikringsbransjen var så godt som fri for økonomer. Eierinteresser var også så godt som fraværende. Egenkapitalbetjeningen var nemlig lovregulert (maksimert) på en måte som medførte at selv de selskaper som var aksjeselskaper, på mange måter var som gjensidige selskaper å regne.

Når snudde det, og hvilke begivenheter har påvirket utviklingen?

Alt skjedde naturligvis ikke over natten. Men i løpet av 80-tallet ble det meste forandret, og resten av det gamle mønsteret forsvant på 90-tallet.

Det startet vel antagelig med at næringen ble underlagt finansdepartementet, i stedet for, som tidligere, sosialdepartementet. Dette var en endring bransjen var godt fornøyd med,

for finansdepartementet var betraktet som et mer betydningsfullt departement enn sosialdepartementet. Derved hadde bransjen fått en "høyere status" enn tidligere, mente man. Men det bød også på endel problemer, først og fremst kommunikasjonsmessig. I finansdepartementet var det ingen aktuarer, mens det fortsatt var aktuarene som ledet livsforsikringselskapene. I sosialdepartementet hadde man faktisk en stilling som sjefaktuar, samtidig som ekspedisjonssjefen for den avdeling som hadde mest med vår bransje å gjøre, var aktuar.

Cand. act. forsvant

Aktuarembedseksamen var en ganske spesiell eksamen. Etter den matematiske delen studerte man sosialøkonomi, og man hadde ikke noe hovedfag. Fram til 70-tallet var det dessuten ualminnelige yrkesrettet til å være et akademisk studium. Forsikringsmatematikken var kun livsforsikringsmatematikk, og det var i bunn og grunn lagt opp som en yrkesutdannelse for livsforsikringsaktuarer. Men dette var i lengden ikke akademisk nok for Universitetet. Professor Sverdrup fremholdt i mange år at et akademisk studium måtte ha hovedvekten på de basale videnskaper, og ikke være yrkesrettet. Men selskapene og aktuarforeningen stritete lenge imot. Så en nyutdannet cand. act. var et godt stykke unna å kunne starte en forskerkarriere. I forbindelse med omgjøring av realfagstudiet på slutten av 70-tallet benyttet man høvet til å fjerne den spesielle aktuarutdannelsen, og aktuarstudentene måtte ta hovedfag som alle andre. Det er fagkombinasjonen som avgjør om man kan kalle seg aktuar eller ei, og med godkjent kombinasjon får man et dokument som viser at man er "cand. scient. med aktuarkompetanse". Forsikringsmatematikken var lagt om 5-6 år tidligere, og studentene hadde nå også muligheter til å sette seg inn i skadeforsikringsmatematikken.

Senere har skadeforsikringsmatematikk fått

en enda mer sentral rolle, og finansmatematikk har kommet inn i studiet. Det at man gjorde studiet mindre rettet mot livsforsikringsyrket, samtidig som man kanskje fikk en studenttype med litt mer teoretisk legning, bidro nok til at studentenes interesse for livsforsikringsbransjen ble litt redusert.

Prissamarbeidsdispensasjonen ble opphevet

Selskapene hadde, med Forsikringsrådets villige støtte, dispensasjon fra prislovens forbud mot prissamarbeid. Som tidligere nevnt var tariffene (faktisk også produktene) identiske, og selskapene sendte fellessøknader til Forsikringsrådet når tariffendringer var aktuelt. Denne dispensasjonen ble opphevet i 1984, og aktuarenes stilling som bransjens felles tariffierings- og produktorgan ble svekket.

David ble stiftet og Livforeningen nedlagt

På 80-tallet var det en gruppe finansfolk som ville revolusjonere finansverdenen. Vi fikk et par nye banker som lokket kundene til seg med høye innskuddsrenter og lett tilgang på lån, noe som senere ble fulgt opp av de tradisjonelle bankene. Noen fant ut at det også var behov for et nytt, ikke "sidrumpet" livsforsikringsselskap. Og selskapet David så dagens lys i 1985.

Dette "ødela" selvsagt ikke noe for aktuarene, men grupperingen var meget kritisk til den manglende konkurransen i bransjen og Forsikringsforbundets næringspolitikk. Selskapet ville ikke være medlem av Livforeningen eller Forsikringsforbundet, selv om de godt kunne tenke seg å delta i statistikkamarbeid og andre aktuarrelaterte områder. Selskapet klarte også å få godkjent vedtekter som sa at det kunne gi avkastning på aksjene inntil grunnlagsrenten pluss 5 prosentpoeng. En av hovedideene var at aksjonærer som stilte krav

til selskapet skulle føre til at selskapet drev mer effektivt enn sine konkurrenter. Om det er noen sammenheng er tvilsomt, men året etter stiftelsen av David ble Livforeningen redusert til et bransjeutvalg i Forsikringsforbundet.

Ny lovgivning

Det kom mange nye lover på 80-tallet. I 1984 ble som nevnt dispensasjonen fra prissamarbeidsforbudet opphevet. Men verre var det at det samme år ble nedsatt et utvalg som skulle se på konkurranseforholdet i finansmarkedet. Det dreiet seg da om konkurransen mellom banker, livsforsikringsselskaper og aksjefond. Som et første resultat av dette kom skatt på den årlige avkastning av livsforsikring med oppsparing. Utvalgets formann arbeidet videre med bearbeidelsen av Harlemutvalgets innstilling, noe som til slutt førte til at vi fikk den nye forsikringsvirksomhetsloven av 1988. Harlemutvalget hadde utredet behovet for ny forsikringsvirksomhetslov, eller tilsynslov som man kalte det, den gamle var fra 1911. Mye godt i den innstillingen ble kastet på båten. Nytt og viktig i denne loven var at kundene skulle få kontoutskrifter og full flyttest. Kundene fikk derved større innsyn og større valgfrihet. Men før kontoutskriftene kunne komme på plass, måtte det historiske overskudd fordeles. Tidligere ble de årlige overskudd oppsamlet i fond, og den enkelte kundes andel av dette ble endelig beregnet først når utbetalinger skulle finne sted. Nå skulle det forsikringstekniske overskudd hvert år tildeles den enkelte kunde, og benyttes til pensjonsforhøyelser, premienedsettelse eller bare føres som et beløp i kontoutskriften. Men satte altså m.a.o. (ved lov) nesten alle buffere til null, noe som i hvert fall ikke er i overensstemmelse med godt aktuarhåndverk. Systemet var (og er?) da også særnorsk, og innebar at selskapene måtte gå med overskudd hvert år, ellers måtte man belaste egenkapitalen for å oppfylle de kontraktmessige forpliktelser.

Kontoføringsforskriften kom i 1992, og de første kontoutskrifter ble laget for dette året. Den inneholdt endel intrikate og ulogiske beregningsregler. Allerede da dette systemet hadde vart i et par år, dvs. i 1994, fikk selskapene et år med meget dårlig renteresultat, og man fant ut at den veien man hadde gitt seg inn på, hadde visse faremomenter. Man innførte derfor at noe av overskuddet skulle tildeles betinget, og man fikk sterkere krav til egenkapital og solvens. En ting er sikkert, det ble masse arbeid ut av dette, spesielt av forsikringsteknisk art, aktuarene grov seg ned i dette, og omfattende IT-systemer måtte utarbeides. Som en kuriositet kan nevnes at myndighetene nå ser det som ønskelig at noe av overskuddet skal kunne holdes tilbake som et ufordelt/utildelt kundefond. I så fall er vi nesten tilbake der vi var i 1991, men på en mye mer innfløkt og kostnadskrevende måte.

Det kom også nye regelverk på rekke og rad. Ny forsikringsavtalelov kom i 1989. Men mer arbeid for aktuarene er det blitt av nye skatteregler for individuelle pensjonsforsikringer, en meget detaljert lov om foretakspensjon og en lov om innskuddspensjon. Og det foregår stadig pussing på de eksisterende regler etter hvert som man registrerer at de ikke fungerer etter forutsetningene. Dessuten er det nå på trappene en lovendring som blant annet gir utførlig rede for hvordan vi skal beregne premier i fremtiden.

Kapitalforvaltningens "frigjøring".

Som nevnt var forvaltning av livsforsikrings-selskaperens midler lenge oppfattet som kjedelig. Langt inn på 80-tallet hadde selskapene fremdeles ikke lov til å plassere mer enn 2 % av midlene i aksjer, og båndleggingen la selv sagt klare restriksjoner på hva men kunne plassere pengene i. Pantelån utgjorde en stor del av porteføljen, og selv om de ga store renteinntekter, var de ansett som lite interessante, siden forvalterne i liten grad kunne

påvirke resultatene av pantelånsporteføljen.

Selskapene kjempet i mange år for å få adgang til å plassere mer i aksjer, og etter hvert løsnet det. Selskapene fikk lov til å plassere stadig mer i aksjer, frem til dagens 35 %, i tillegg til at båndleggingsreglene ble avskaffet.

Mens det forsikringstekniske regelverk ble stadig mer restriktivt, ble kapitalforvaltningen friere og friere. Derved ble selvsagt også ledelsens interesse i stor grad overført fra det forsikringstekniske til det som hadde med kapitalforvaltning å gjøre. På denne bakgrunn ble det behov for dyktige økonomer, som nå også var mye mer interessert i å komme til selskapene. Innføring av begrepet verdijustert kapitalforvaltning gjorde det også mulig å sammenligne seg (konkurrere) med andre forvaltere, f.eks. i fondsselskapene. Også pressen viste interesse for hvem som forvaltet sine penger best, og rankinglister selv for ganske korte perioder vakte interesse.

Fusjonsbølgen og bransjeglieningen

Den første fusjon mellom to norske livsforsikringsselskaper skjedde i 1964. Det var de to relativt små selskaper Brage og Fram som mente at de måtte slå seg sammen for å klare de nødvendige investeringer som ny teknologi krevet. Fusjonsbølgen var da i gang, og dette utviklet seg nærmest til en flodbølge. Gjensidige og Glitne var tidlig ute, og hadde vel omtrent samme begrunnelse som Brage-Fram. Etter hvert oppsto som anerkjent faktum at man ikke kunne selge forsikring uten å kunne tilby hele produktspekteret. Mer eller mindre intimt samarbeid mellom livs- og skadeforsikringsselskap ble en selvfølge, og mange fusjoner ble en følge av dette. Deretter gikk utviklingen i retning av finanskonserner, dvs. bank, finansiering, fond og forsikring under samme tak og gjerne med et holdingselskap på toppen. Som regel var det banken som var den sterke part. Som en kuriositet kan nevnes at etter Gjensidige NOR fusjonen ble stillin-

gen som adm. dir. i livsforsikringsselskapet plassert på ledernivå 3 i konsernet. Det er også en tendens til å overføre så mange (ettårige) risikoforsikringer som mulig til skadeselskapet, og det eneste ”interessante” risikobegrepet i livsforsikringsselskapet er finansiell risiko.

Åpnere og åpnere samfunn

Forholdene i livsforsikringsbransjen fram til ca. 1985 kan trygt kalles idylliske. Som omtalt innledningsvis samarbeidet selskapene om det aller meste. Det var bl.a. enighet om at man ikke skulle ”stjele” kunder fra hverandre, og flytting av forsikring, i den forstand at man får med seg de oppsamlede midler på forsikringen over i det nye selskap, var forbudt. Dette var et regime man hadde gode begrunnelser for. Bransjens målsetting var at flest mulig skulle ha forsikring, å gå på andres kunder ga vanligvis ikke økt forsikringsdekning. Det gjaldt m.a.o. å oppnå størst mulig livsforsikrings- og pensjonsdekning i befolkningen. Men dette kunne selvsagt ikke vare evig. I tillegg til at politikere, journalister og forbrukermyndigheter fikk en klokkeetro på at fri konkurranse var det eneste saliggjørende i enhver sammenheng, kom kravet til større åpenhet i alle forretningsmessige forhold.

Aktuarens fagområde kan være vanskelig tilgjengelig. Det kan være vanskelig å kommunisere begreper som opplevelsrisiko og dødelighetsarv. Det hjelper heller ikke stort på forståelsen at man døper om dødelighetsarv til livsgevinst, selv om det gir hyggeligere assosiasjoner. Ja, selv det faktum at lavere grunnlagsrente gir høyere premier kan være vanskelig å kommunisere. Derfor gir det ofte aktuarer og andre fagfolk problemer når samfunnets krav til innsyn og dokumentasjon plutselig rammer en. Da nytter det ikke å sitte som en Arkhimedes og fortelle romerne som har erklært deg krig at de ikke ”skal trække i mine sirkler”. Derfor kom kontoutskriftene,

derfor kom flytteretten, derfor kom årlig tilbakeføring av overskudd, derfor kom kravet om å spesifisere og innkassere salgskostningene særskilt, og derfor kom alle de andre reglene som det er så vanskelig å praktisere. For mange av reglene kom som en følge av en vilje til å forstå forsikringens vesen, og regelverket er stort sett utarbeidet av ikke-aktuarer ut fra hvordan de tror ting henger sammen. Det er ingen tvil om at aktuarene ikke var tilstrekkelig på banen når dette skjedde fra 1984 og utover. Forsikringsrådet var også noe svekket på denne tiden, og etableringen av Kredittilsynet i 1986 gjorde ikke saken noe bedre. Aktuarenes kapasitet gikk med til å forsøke å løse de praktiske problemer alt det nye førte med seg, og de kom sjelden inn i bildet når andre selskapsoppgaver skulle løses.

Fra den ene ytterlighet til den andre

I årene 1984 (dispensasjonen fra prissamarbeid opphørte) til 1993 (historisk overskudd var fordelt), kan man si var tiden da aktuarenes dominans i norsk livsforsikring forsvant. Fra en situasjon hvor samarbeidet med reguleringsmyndighetene og mellom selskapene var veldig godt, og hvor kapitalforvaltningen ble betraktet som et biprodukt som dessuten var overregulert, har man fått en situasjon hvor det forsikringstekniske beregninger er overregulert, og kapitalforvaltningen har et regelverk som gjør det veldig interessant å arbeide der.

Forsikringsavtaleloven (FAL) har også gjort at selve jusspørsmålene er blitt mer interessante. Før var det helst slik at det som var av regler om livsforsikringsavtaler i FAL, i likhet med forsikringsvilkår og supplerende regelverk, hadde preg av at det var en produktbeskrivelse som ga entydige svar på ethvert juridisk spørsmål. Jurister med interesse for arverett, mortifikasjoner eller båndleggingsregler, kunne nok finne sin plass i forsikring,

men de store juridiske utfordringer var det langt mellom. Og økonomer, uansett type, var det som nevnt lite bruk for. Så aktuarene rådde grunnen alene.

Men i den nye situasjon, hvor det er masse interessante oppgaver for jurister og økonomer, mens aktuarene må grave seg dypere og dypere ned i et forvirret regelverk, er det klart at en liten yrkesgruppe, på under 200 personer, ikke kan beholde en slik posisjon som aktuarene hadde i norsk livsforsikring tidligere.

Hva gjør aktuarene nå?

Hvis vi tar en titt på tabellen vår igjen, ser vi noen av de bevegelser det har vært i aktuarernes yrkesutøvelse. Det er fortsatt mange som er ansatt i livsforsikring, men det har vært en klar økning av ansatte i skadeforsikring og nærmest en eksplosjon i tallet for konsulenter. Antallet ansatte i offentlig sektor er gått betraktelig ned, og dette skyldes først og fremst nedgang i Rikstrygdeverket og Sosialdepartementet. Her er noen forklaringsfaktorer:

Den tidligere omtalte innstilling fra Harlemutvalget inneholdt en rekke forslag som hadde til formål å styrke skadeforsikringsselskapenes soliditet. Det var klart at oppfølgingen av disse kravene ville kreve betydelig aktuarfaglig kompetanse. En god del aktuarer, som vi har sett nå også hadde hatt skadeforsikringsmatematikk på universitetet, søkte seg heller til skade- enn livsforsikring. Da loven kom, inneholdt den adgang til å gi regler om slik kompetanse, noe som førte til at aktuarforskriften også inneholder krav om aktuar i skadeforsikringsselskapene. Stadig flere aktuarer arbeider nå i disse selskapene.

Den aller største økningen er i gruppen konsulenter. Dette har flere årsaker. Det stadig åpnere samfunn gir økt behov for uavhengige rådgivere, særlig i pensjonsspørsmål.

Nye regnskapsregler for bedriftenes føring

av pensjonskostnader har gitt behov for aktuar-kompetanse på et helt nytt område. Såkalte NRSP-beregninger (standard for regnskapsberegninger i forbindelse med pensionsforsikring) har skapt mange arbeidsplasser, stort sett i konsulentfirmaer, men også i noen mindre personlige firmaer. Mange aktuarer har funnet en nisje her. Aktuarforeningen og Revisorforeningen samarbeider om implementeringsguide og veiledning angående regnskapsstandarden.

Pensjonskassene har også fått nye krav til aktuertjenester som blir gitt av de samme firmaer som nevnt ovenfor. Kassene hadde nok en aktuar tidligere også, men hans oppgave var stort sett å beregne nødvendig premiereserve, så dette var stort sett oppgaver som ble løst av livsforsikringsansatte aktuarer – på ”hobbybasis”.

Aktuarkonsulentvirksomhet er en bransje i vekst, og at noen ser på dette som et lukrativt område, understrekes av at man har sett eksempler på at norske konsulentfirmaer har blitt ”kjøpt opp” av et utenlandsk firma. I denne forbindelse kan nevnes at mange steder i utlandet, som f.eks. Storbritannia og USA, har aktuarvirksomhet i stor utstrekning vært dominert av konsulentselskaper.

Finansaktuarene er på vei inn. Finansmatikk inngår nå i aktuarfagundervisningen, og det finnes nå flere finansanalytikere blant aktuarene. Det er ikke så mange ennå, men flere enn tabellen kan tyde på, siden gruppen heter bank, finans og IT. Antall aktuarer som er IT-ansatt, er nok redusert noe de senere år.

Som sagt, mange aktuarer er fortsatt ansatt i livsforsikringsselskaper, men nye områder har åpnet seg. Den kunnskapen aktuaren har kan komme til nytte på mange områder. Så fremtiden kan den kommende generasjoner aktuarer se lyst i møte.

For å slutte på samme måte som jubileumsboken. Fagfolk er det alltid bruk for.